

Јана С. ПЕТРОВИЋ*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 3. 10. 2024.
Прихваћен: 27. 2. 2025.

ДУБРОВАЧКИ ПИСЦИ И ДУБРОВАЧКА КЊИЖЕВНОСТ У ФЕЉТОНИМА МИЛАНА САВИЋА

У раду се фељтони Милана Савића *Младост Ђива Бунџа* (1922) и *Старост дон Иња Ђорђића* (1925), објављени у новосадским листовима *Јединство* и *Застава*, разматрају превасходно са становишта начина на који је литерарно стваралаштво дубровачких писаца утицало на карактеризацију главних јунака, при чему су у обзир узети цитати и алузије. Посебна пажња посвећена је културноисторијским аспектима дела, те се расветљавају привидно фактографске појединости које представљају плод пишчеве имажинације, и указује на могуће изворе оних детаља који имају несумњиву историографску потпору.

Кључне речи: Милан Савић, Џиво Бунџа, Игњат Ђурђевић, *Јединство*, *Застава*, Дубровник, дубровачка књижевност, фељтон.

Милан Савић (1845–1930), секретар Матице српске (1895–1910) и дугогодишњи уредник *Летописа Матице српске*, упамћен је као културни прегалац првога реда. У периоду у којем је био на челу уредништва (новембар 1896 – децембар 1911) (Савковић 2021: 179), у часопису је објављен низ чланака и приказа научних дела која се тичу дубровачке књижевности¹,

* jpetrovicjana@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0002-3870-6116>

¹ Да би се стекла слика о научној литератури која је Савићу била доступна током сарадње са листом довољно је навести само *Писма о књижевности српској и хрватској* Јована Бошковића (1895), те приказе: Тихомира Остојића о *Дубровачкој књижевности* Ивана Стојановића (1901); Радивоја Врховца о студији Н. Петровског о Хваранину Петру Хекторовићу (1902), о Мединијевој *Povijesti hrvatske književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku* (1903) и раду Павла Поповића о Антуну Сасину (1913); Јована Живојновића о раду Милана Решетара о Гундулићевој метрици (1904). (За прецизне библиографске податке и остале радове на дубровачке теме в. Малетин и др. 1976.) Савићеви прилози о овој тематици показују да је његово интересовање било не само књижевно већ и научно-фактографско по природи: у *Летопису* је објавио приказе Живаљевићеве студије о Андрији Качићу Миошићу (1892) и календара *Дубровник* (1897), белешке о откривању Гундулићевог споменика у Дубровнику (1894) и обнављању листа *Срћ* (1906), као и бројне пригодне прилоге који показују да је пратио рад дубровачких Срба католика (Јосипа Берсе, Вида Вулећића Вукасовића, Лука Зора) (в. Малетин 1968: 250–259.).

што сведочи о Савићевом интересовању за проучавање и популаризацију дубровачких тема. Његова заокупљеност Дубровником дошла је до изражаја и на пољу оригиналног стваралаштва, пре свега у приповеткама из књиге под насловом *Из Старог Дубровника* (1918), која обухвата четири прозна дела инспирисана породичним боравком у овоме граду, 1908. године.²

Премда су се Савићево научно и стваралачко интересовање за дубровачку прошлост прожимали, па се приликом писања приповедака служио Енгел–Стојановићевом *Иторијом Дубровачке републике* (1903)³ и Јиречековим радом о Шишку Менчетићу (1897), ове приповетке се не надахњују дубровачком књижевношћу, нити пак обилују егзактним културноисторијским алузијама. Ниједна од Савићевих приповести из ове књиге не ослања се на примере из дубровачке литературе, изузев приповетке *Обични призори*, у којој обесни властелини песмом и опијањем у крчми прослављају ступање у службу цариника, што је ситуација која у свету дела постаје фиктивни контекст настанка најстаријих сачуваних стихова у двоструко римованом дванаестерцу, забележених руком Џонка Каличевића на маргини Царинског статута. И премда је Савић настојао да „на лак начин [...] прикаже[м] тадашње културно стање тога славног града” (Савић 1918: 4), ни ова ни остале приповетке не наслањају се на културну историју Дубровника, већ на конвенционалне новелистичке заплете мелодрамске природе. Тако у приповеци *Подвизи Никше Кабоге*, млади заповедник тврђаве Ловријенац управља дубровачком флотом на путу за Шпанију, где осваја наклоност принцезе и у тајности је доводи у Дубровник, а њихова романса траје све до тренутка када се инфанткиња вратила у отаџбину да би ступила на престо.

У новелама *Шта ветар прича* и *Шта море прича* – приповедни оквир поклапа се са аутобиографским, јер се у њима оглашава неименовани приповедач на летовању са породицом. Међутим, сами сижеи такође су мелодраматични: у првоме, ветар на нуминозан начин приповедачу саопштава љубавну историју браће супарника из властеоске породице Гундулића – Ђорђија, ожењеног младом Теодором, и фра Блажа, несрећно заљубљеног у снаху, док у другом море на сличан начин преноси причу о томе како је млади фратар Бруно Бенеша страдао у чамцу, отиснувши се са Анђолином Ветанијевом на љубавни састанак по немирном мору. Као и у *Подвизима Никше Кабоге*, где само имена јунака (уз помен краља Фердинанда и краљице Изабеле) представљају „додирне тачке са историјом”⁴, имена актера у овим двема приповеткама декоративног су карактера, будући да њихови јунаци нису стварне историјске личности.

² Боравак у Дубровнику инспирисао је и ауторову ћерку Аницу, те је исте године у *Србу*, у броју посвећеном стогодишњици од пада Републике (VII/1-5, 31. јануара 1908, 78), под псеудонимом Анка Савић (в. Војиновић 2007: 581) објавила песму *Зимна ноћ*.

Невезано за своје путничко искуство, поткрај живота, Милан Савић вратио се дубровачким темама у драмској форми, објавивши 1927. године један чин дела *Госпари Кабоге*.

³ Енгелово дело из 1807. године Стојановић је слободно „preveo, komentarima prorroatio i nadopunio” тако да се верзија на српском језику сматра коауторском. Она је првобитно објављивана у листу *Дубровник* 1898. и 1899.

⁴ О (не)историчности садржаја ове новеле писала је Злата Бојовић (2010: 75).

Осим историографске потпоре, приповетке *Шта ветар прича* и *Шта море прича* биле су лишене и увида у пишчево искуство, без обзира на аутобиографски оквир и околност да је збирка *Из старог Дубровника* понела поднаслов *Приче с пута*. Међутим, текстови које је Савић написао на летовању попримили су једну од основних функција тада популарног публицистичког жанра путописних фељтона (Гвозден 2011: 248 и др.): требало је да пренесу атмосферу места које дочаравају, да информшу овдашњу публику о њему и да популаризују културу.

Премда приповетке које су ушле у збирку аутор није никада објавио у периодици, то јесте био случај са два познија дела на дубровачке теме – *Младост Ђива Бунића* (Савић 1922) и *Старост дон-Иња Ђорђића* (Савић 1925).⁵ Она су настала много касније у односу на поменуто породично путовање те у њима није било пасажа који се односе на пишчев боравак на месту одвијања радње, али је приступ евоцирању дубровачке литерарне баштине и историјских података у циљу популаризације тога слоја традиције, остао исти.

У *Младости Ђива Бунића*, исприповедана је у потпуности фикционална борба песника Ђива Бунића за наклоност двеју жена – властелинке Маре, жене Ђона Бенеше, и пучанке Љубице, кћерке златара Благојевића. Сазнавши да обема пише песме, драгане су са удварачем уговориле сусрет у исто време, са намером да се појаве заједно не би ли га постиделе, а читава догоровштина, за коју се брзо прочуло, у уметничком свету Савићеве приче постала је инспирација за песму *Љубовник срамежљив* Ивана Гундулића. Љубавни доживљаји окосница су и *Старости дон Иња Ђорђића* [Игњата Ђурђевића], где се главни јунак – тада опат – присећа подвига из младости и враћа стиховима које је упућивао некадашњим изабраницама, одлучујући да неке спали, а друге поново однесе оним госпама које су и даље међу живима.

Портретисање знаменитих барокних књижевника као заводника није резултат искључиво Савићеве склоности да дубровачке теме обрађује у мелодрамском кључу; оно је проузроковано управо сликом која се може конструисати на основу њихових књижевних дела, али и биографије. С једне стране, карактеризација Ђива Бунића усклађена је са сензуалном природом његових љубавних песама и оншалантним односом према писању који се назире иза наслова збирке *Пландовања*, а не са биографским чињеницама које сведоче да је овај властелин уживао велики углед у друштву, важио за поузданог службеника којем су поверавани најодговорнији државни послови и био истински побожан (Павловић 1940: 57).⁶ С друге стране, литерарни опус утицао је у једнакој мери као и биографија на Савићево виђење Игњата Ђурђевића. Овај је песник такође певао слободне љубавне песме, а једна од њих била је упућена властелинки Марији Божидаревић, што је изазвало

⁵ На дела ће се надаље реферисати навођењем броја листа у којем је објављен одређени пасаж.

⁶ Осим што је Република Бунићу поверила задатак да испита узроке опадања властеле, и његов однос према деци указивао је на то да је био одговорне природе: у времену када је било тешко обезбедити мираз, уредио је доживотне приходе ћеркама које су се у складу са тадашњим обичајима морале замонашити јер није било услова за удају (В. Павловић 1940: 57).

скандал, будући да се недвосмислено именовање једне племкиње противило обичајима, а певање о прижељкивању чулних искустава са њоме сматрано је увредом. Поврх тога, сугестивна психологизација грешнице Марије Магдалене у спеву *Уздаси Мандалијене покорнице* уклапала се у културолошку фаму о наводно раскалашном животу овога опата, за кога се спекулисало да је био велики познавалац женске природе⁷ и да је тек услед разочарања у световну љубав ступио у монашке редове (в. Бојовић 1992: 42–43). Тако су и живот и дела Игњата Ђурђевића били у једнакој мери подстицајни за светло у којем ће он бити представљен код Милана Савића.

1. Књижевне алузије

Осим на само обликовање главних јунака, стваралаштво Џива Бунића и Игњата Ђурђевића утицало је и на друге аспекте садржаја фељтона Милана Савића. Наиме, и у једном и у другом, аутор алудира на сама дела дубровачких књижевника.

У *Младости Џива Бунића* примењен је поступак директне цитатности, те се на самом почетку у фусноти наглашава да су у дело инкорпорирани стихови преузети из *Антологије дубровачке лирике* Милана Решетара (1894), која је задуго, као најдоступнији извор, формирала представе публике о овом слоју традиције.⁸ Три Бунићеве песме одатле су пренете у целости и представљене као дела која је јунак посветио властелинки Мари Бенешини. У Решетаровом избору прва⁹ је насловљена *Пламени поглед а ледене прси!* (1894: 50), а друга *Срце од срца не дијели* (Исто: 49)¹⁰, и ни у једној ни у другој осим типографских, вероватно случајних одступања у облицима појединих речи, нема интервенција које би мењале смисао текста. Једино – вероватно ненамерно – прилагођавање извора којим се у Савићевој причи Бунићеве песме ближе публици одгојеној на традицији бидермајерских споменара и лирици романтизма, јесте писање апелатива Госпоји великим словом (971: 1), чиме се извор уподобљава очекивањима читалаца с почетка XX века, навиклих на ортографске сигнале поштовања какви у доба пре стандардизације језика нису били уврежени. Треће дело које Џиво Бунић тобож посвећује драгој, јесте

⁷ Ђурђевићева преписка показује да се већ за песниковог живота, у периоду његовог младих службовања на Шипану, у Дубровнику причало да је тамо „pokvario sve žene, i udate i neudate” (Решетар 1926: XXXVIII).

⁸ О утицају Решетарове антологије на поимање Дубровника и потоњу традицију антологија српске књижевности в. Петровић 2022.

⁹ Прсима од леда вил моја гиздава / усред ње погледа жива је жерава! / Љубави, вас твој плам и стријеле све врзи / кад гориш поглед сам а ледиш ње прси. / Паче свјет узми мој: ил’ следи ње поглед / ил’ ужеж’ / прси њој, да су огањ а не лед (нав. према: 971).

¹⁰ Или ми, Госпоје, моје срце врати / или ми то твоје за уздар хтјеј дати / јер младост ми / вене нередно и пријеко, / чим оба од мане стоје ми далеко. / Ну ако ку имаш јех искру милости, / тер болест ку пријаш с ме тужне младости, / немој их, Госпоје, раздијелит нередно, / нег твоје и моје даруј ми уједно (нав. према: 971: 1).

певљива петерачка песма *Дај да пијем!* (Решетар 1894: 65)¹¹, чији мелички квалитет Савић потенцира коментаром да је, након што ју је аутор певао, „набрзо одјекну[ла] у механи дубровачке златне омладине” (971: 3). Она је уведена у шаљивом маниру, коментаром да се главни јунак, сазнавши да се напослетку млада Љубица удала, а властелинка Маре породила, стао молити „светитељци која помаже”, те околност да није посвећена Богородици нити било којој другој верској фигури доприноси Савићевом портретисању младог песника као фриволног и слободног човека који „верује” једино у уживање у женским чарима.

Уз помоћ стихова оживљена је представа о Циву Бунићу као ствараоцу који се надахњивао пре свега сопственим љубавним доживљајима, што је слика каква се у прошлости везивала за већину дубровачких књижевника. Отворено указивање на извор одакле су они преузети очигледно је повезано са тенденцијом да се дубровачка књижевност приближи широкој читалачкој публици, односно да код оног слоја публике који је са том баштином био добро упознат, изазове задовољство препознавања. Осим тога, цитирање стихова који спадају у домен високе културе било је поступак усаглашен са природом листа у којем је дело објављено: премда је *Јединство* било пре свега гласило Демократске странке, читаоце је привлачило управо тиме што је у уредништву негована „јака наклоност ка темама из културног живота” (Попов 1983: 202).¹²

Међутим, у три године касније објављеној приповеци *Старост дон Иња Ђорђевића* (1925) Савић је књижевно стваралаштво писца-протагонисте своје приповетке активирао само једним цитатом: само су стихови које је тобож посветио Магдалени, лепотици са којом је имао аферу пре него се удала, потекли из аутентичног Ђорђевићевог дела¹³, док је остатак редака које пише својим изабраницама плод Савићеве маште, и одговара духу и метрици популарне лирике његовога доба, поникле из поетике романтизма. Не настојећи да опонаша дубровачку барокну лирику, Милан Савић ослонио се на алузију као кључно средство евокације тога слоја традиције.

Наиме, осим што је једној од тобожњих љубавница главнога лика подарио име најупечатљивије јунакиње Ђорђевићевог опуса – Магдалене, Милан Савић сместио је једну од авантура дубровачког песника на Мљет, у чему се крије алузија на Ђорђевићев комични спев *Сузе Марункове*. Протагониста тога дела је мљетски сељак чије је виђење љубави до крајности путено, а представа жене у коју је заљубљен средство је којим се снижавају петрарки-

¹¹ О дикло млада, / нали’ ми сада / весела мога, / вина рујнога! / у тве здравице, / мила дикице, / да ти напије / свак најцјелије! / Тко ти напива, / ти га целива’ / тер му допусти / тве медне усти, / нека знат буде / у свем разблуде / јесу ли драже / од рујне чаше, / али милије / винце га грије, / али медене / усти љубљене (нав. према: 972: 3).

¹² Први уредник *Јединства* Петар Коњовић дао је почетни замах бризи о културним садржајима (Попов 1983: 58), што је брижљиво наставио ондашњи уредник Јован Храниловић (Исто: 202).

¹³ У питању је навод из XV песме *Пјесни разлицијех*: Твоје гордо чело, поносит ти стас, / Твоје бело лице, твој умилни глас, / Твоја уста рујна, твога ока плам, / Твоја коса бујна, твојих груди храм / Божанствено све је; ах! ал’ моју жуд / Твоја реч не греје, силна бије студ. / Смилиј ми се, Маде, реч ми реци бар: / Да ли мам наде утолити жар?! (243)

стички клишеи: као и петраркистички поета, Марунко пати што му локална лепотица Пава не узвраћа љубав, али своју драгу не пореди са цвећем и ружама, већ са лојем од бубрега, хвали замашност њених сапи, а уместо вечне верности нуди јој сва добра свог сеоског имања и тражи чулне насладе („репимо се, Паве драга!”, Ђурђевић 1997: 168). Одабиром завичаја овог јунака за поприште једне од Ђурђевићевих имагинарних младалачких веза, Савић је наговестио њену чулну природу. Она пак бива у потпуности разоткривена тек када се испостави да је девојка остала у другом стању.

На Ђурђевићев комични спев Милан Савић је алудирао и непосредно – опаском да су родитељи несрећне девојке „а ла Марунко, благосиљали час када су се са [њиме] упознали” (244). Тиме је међутим елементе изворног дела подвргао суптилном преосмишљавању. Наиме, у *Сузама Марунковим* не пародира се директно петраркистички клише благосиљања првог сусрета са драгом, али се уопштена слаткоречивост такве поезије изокреће тиме што Марунко на прост начин прекорева драгу због хладноће према удварачу („драга кучко ма без душе”, Ђурђевић 1997: 169). У том контексту, благословима „у Мрунковом маниру”, Милан Савић иронијски је означио увреде и покуде које су девојчини родитељи упутили виновнику нежељене трудноће.

Ослањање на алузије уместо на цитате с једне је стране показатељ стваралачког сазревања и суптилности у призивању наслеђа, а с друге стране постојањем настојања да се текст прилагоди публици – у овом случају читалаштву изразито страначког радикалског листа *Застава*, који није неговао истанчане културне садржаје колико дневнополитичке теме (в. Попов 1983: 130 и др.), и у којем стога није било много места за директно пласирање културних садржаја на начин какав би било цитирање бираних антологијских песама.

2. Историјске алузије: биографски и културноисторијски извори

Као и мелодрамска основа, и настојање аутора да у приповеткама *Из старог Дубровника* ослика „тадашње културно стање”, одликује фељтоне који носе исти поднаслов и са њима чине једну целину. Тако су приче о двојници барокних књижевника густо премрежене биографским и културноисторијским појединостима, али и њима инспирисаним ерудитним анахронизмима. Међутим, Енгел-Стојановићева *Историја Дубровачке републике*, која је представљала ауторов примарни фактографски извор за приповетке из 1918. године, није више била кључна тачка ослонаца у фељтонима.

Иако се у карактеризацији Џива Бунића Милан Савић ослонио више на његова дела него на биографију, остали аспекти приповедног света имају разнолика изворишта. И премда се нешто пре објављивања приче о Бунићу, у издању Матице српске у Дубровнику појавила студија о овоме песнику (Кулишић 1911), са којом је, као уредник и познавалац издавачке политике институције, Савић морао бити упознат, јачи ослонац у том погледу била му

је историографска литература објављивана у периодици – између осталог *Споменици дубровачки* Антонија Вучетића¹⁴, који су штампани у часопису *Срђ* током 1906. и 1907. године (в. Арсић 2012: 81).

Наиме, у маниру биографских студија тога времена, Савић *Младост Ђива Бунића* почиње подацима о пишчевом пореклу. Тако се наводи да је песников предак Марин Бона „с Петром Рањином и Павлом Гондолом, у средини 12. века имао диктаторску власт и републику из велике опасности избавио” (970). Историјска епизода на коју се овде алудира десила се средином XIV века, 1358, после потпадања Дубровника под власт Угара. Сенат је тада за кнеза именовао не само Марина Бунића, него и Петра Рањину и Џива (Ивана) Павлова Гундулића, и послао их да преговарају што повољније услове у новом вазалном односу. Околност да се потоњи племић, којег је Савић грешком именовао очевим уместо његовим личним именом, у Енгел–Стојановићевој *Историји* помиње само по крштену имену Иван, а тек у *Споменицима дубровачким* Антуна Вучетића (19066: 415) обама именима – сведочи да је Савићева омашка мотивисана управо читањем овог извора.

Настојећи да читалаштву приближи прошлост Дубровника, Милан Савић није се у свему ослањао на фактографију. У жељи да историјски веродостојно прикаже свет дубровачких госпара, исплео је разгранату мрежу споредних ликова који нису историјске личности. Тако на почетку приче посвећене Бунићу, јунаков отац Вук у разговору са његовом сестром Маде изражава забринутост због синовљеве лакомислене оданости песништву уместо ступања у државну службу. Овај приказ представља с једне стране веран приказ типичних брига властелинских очева, а са друге одступање од историјске истине, будући да Бунић није имао сестру по имену Маде и да се његов отац није звао Вук већ Саро (Павловић 1940: 37). Исто тако, ни име једне од јунакових двеју изабраница, златареве кћери Љубице Благојевић, не алудира на конкретну занатлијску породицу – јер у Дубровнику под презименом Благојевић такве није било (в. Вукасовић 1931) – већ својом локалном бојом оживљава атмосферу: Савић је одабрао типско име заљубљених јунакиња дубровачких пасторала, док презиме евоцира етимолошке принципе по којима су она у најстарија времена надевана. Још један показатељ да је приликом надевања имена споредним јунацима Савић настојао да она имају аутентичан призив, а не да одговарају историјској истини, пружа и име *Марин*, које је дао оцу Игњата Ђурђевића, иако је засигурно био упознат са тиме да је оно гласило *Брњо*, будући да је тај податак изнео Јован Бошковић (1895) у 182. књизи *Летописа Матице српске*, у којој је Савић и сам објавио један рад.

Осим живота песника, Милан Савић тежио је да најширој публици представи и свакодневицу и културу барокног Дубровника. Премда у књигама за које са сигурношћу можемо тврдити да су биле део његове лектуре

¹⁴ Премда је Вучетић настојао да објављивањем у периодици „потакн[е] омладину [...] на проучавање старих листина и наше хисторије” (1906а: 49) и тиме је популаризује, његови прилози били су научног карактера: радило се о приређеним документима са кратким описима и коментарима.

није могао пронаћи податак о забранама луксуза, на основу једне епизоде из приче о Циву Бунићу јасно је да је био упознат са њима.¹⁵ Наиме, при сусрету песникових изабраница, властелинка опомиње златареву кћер, која јој нуди раскошне асесоаре, да је „Мало Веће *поновило* забрану да се носе свилене хаљине, ни такве златом ни сребром навезене [...] ни бисер око врата” (971: 2; курзив – Ј. П.), реферишући прецизно на садржај уредбе – донете први пут 1503. године – којом се ограничавало право да се одевају „*haljine* које би у *celosti* биле израђене од *svile*, или од материје *protkane* златом и сребром” (в. Павловић 1955: 164). С друге стране, приповедна структура фељтона *Старост дон Иња Ђорђића*, закупљена ретроспективним приповедањем јунакових доживљаја, није оставила много простора за сликање дубровачке свакодневице, сем у успутним опаскама. Тако је лаконска квалификација Цавтата као „оца и мајке Дубровника” (уп. 241) евоцирала важну етнопсихолошку чињеницу: веровало се да је на Цавтату живело романско становништво које се на територију Дубровника повукло пред најездом Словена и од којег је, по асимилацији са освајачима, постало дубровачко племство, па је уверење Дубровчана о повезаности њихове државе са Цавтатом било дубоко усађено.

На основу предочених примера приметно је да је конгломерат историјских података и њима инспирисаних „декоративних” анахронизама, као поступак на који се Милан Савић ослањао и у приповеткама на дубровачке теме из 1918, присутан и у фељтонима надахнутим делом и животом барокних песника. Коришћење података из историографских студија онога времена, чини ове фељтоне посебно вредним сведочанством о томе да је научна реч о Дубровнику у првим деценијама XX века допирала до шире публике и преко дневне штампе.

Литерарно допуњавање животописа писаца помоћу интертекстуалног поигравања са њиховим делима, истовремено показује и на који се начин код једног дела домаће јавности формирала слика дубровачке књижевности и културе, и колико је висок статус она уживала код другог. Стога је нарочито знаковито ослањање Милана Савића на језгровите алузије на дела дубровачке литературе (најуочљивије у *Старости дон-Иња Ђорђића*), које је изискивало њено дубинско познавање. Премда превасходно политички односно страначки оријентисана, гласила *Јединство* и *Застава* била су међу најважнијим дневним листовима свога доба (Крестић 1980: 185; Попов 1983: 88), а њихови претплатници били су припадници грађанских слојева (Исто: 54). Околност да је Милан Савић, као представник тих кругова, овим штивом владао до танчина, указује на то да је у питању традицијски слој без чијег познавања, по свој прилици, комуникација у оквиру датог културног кода не би била могућа. У том светлу, речита је чињеница да су приповедни написи на дубровачке теме пролазили код публике дијаметрално супротних политичких назора. Она показује да је српска јавност једнодушно посматра-

¹⁵ Осим научне периодике, и дневни листови Савићевог времена обилovali су прилозима о културној историји Дубровника, те се не може са сигурношћу утврдити одакле се аутор упознао са овим чињеницама (в. Петаковић 2022 и др.).

ла дубровачку књижевност као део своје националне баштине, без обзира на унутрашња разилажења.

ЛИТЕРАТУРА

- Арсиић 2012:** И. Арсиић, *Антоније (Антун) Вучетић (1845 – 1931) историчар Дубровника*, Ниш: Филозофски факултет.
- Бојовић 1992:** З. Бојовић, Две песме Игњата Ђурђевића Дубровкињи Мари Бождари, *Књижевност и језик*, XXXI/1, 38–44.
- Бојовић 1997:** З. Бојовић, Игњат Ђурђевић, у: Игњат Ђурђевић, *Избор из дела*, Београд, Просвета, 7–67.
- Бојовић 2010:** З. Бојовић, Најстарији дубровачки стихови у песмама Милана Савића и Љубомира Симовића, *Стари Дубровник у српској књижевности*, Београд: Службени гласник, 67–76.
- Бошковић 1895:** Ј. Бошковић, Писма о књижевности српској и хрватској. Свршетак, Нови Сад: ЛМС, Књ. 182, св. 2, 13–57.
- Војиновић 2007:** С. Војиновић, Библиографија дубровачког часописа *Срђ*, *Зборник о Србима у Хрватској*, Књ. 6, САНУ: Београд, 479–601.
- Вукасовић 1931:** V. V. Vukasović, Imena i prezimena zlatara u Dubrovniku XV. v., *Rešetarov zbornik*, 67–72.
- Вучетић 1906а:** А. Вучетић, Споменици дубровачки [I], *Срђ*, V/1, 15. мај, 48–56.
- Вучетић 1906б:** А. Вучетић, Споменици дубровачки [VIII], *Срђ*, V/8, 31. август, 412–416.
- Гвозден 2011:** В. Гвозден, *Српска путописна култура 1914–1940*, Београд: Службени гласник.
- Ђурђевић 1997:** И. Ђурђевић, Сузе Марункове или тужба љувена Марунка Млећанина за Павицом Бабопољском, *Избор из дела*, Београд, Просвета, 167–177.
- Енгел–Стојановић 1903:** *Povjest Dubrovačke republike. Njemački napisao Ivan Hristijan v. Engel. Preveo, opaskama propratio i nadopunio Ivan kan. Stojanović*, Srpska dubrovačka štamparija A. Pasarića.
- Јиречек 1897:** К. Јиречек, Der ragusanische dichter Šiško Menčetić geb. 1457, † 1527, *Arciv für slavische philologie*, XIX, 22–89.
- Крстић 1980:** В. Ђ. Крстић, *Историја српске штампе у Угарској 1791–1914*, Нови Сад: Матица српска.
- Кулишић 1911:** Ф. Кулишић, *Диво Бунџ Вучићевић*, Дубровник: Матица српска у Дубровнику.
- Малетин 1968:** М. Малетин, *Садржај Летописа матице српске 1825–1950. I део*, Нови Сад: Матица српска.
- Малетин и др. 1976:** М. Малетин и др., *Садржај Летописа матице српске 1825–1950. II део*, Нови Сад: Матица српска.
- Павловић 1940:** Д. Павловић, Иван Бунџ дубровачки песник XVII века, Београд: *ПКЛФ*, XIX/1–2, 35–59.

- Павловић 1955a:** D. Pavlović, Borba protiv luksuza u Dubrovniku XVI i XVII veka, *Iz književne i kulturne istorije Dubrovnika*, Sarajevo: Svjetlost, 155–160.
- Петакковић 2022:** С. Петакковић, Културноисторијски прилози Антонија Стражичића у листу *Застава*, *Зборник о Србима у Хрватској*, Књ. 13, Београд: САНУ, 235–245.
- Петровић 2022:** Ј. Петровић, Дубровачка књижевност у српским антологијама и њен одјек у канону националне књижевности, *Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима*, XVII, 115–135.
- Решетар 1894:** М. Решетар, *Антологија дубровачке лирике*, Београд: СКЗ.
- Решетар 1926:** М. Rešetar, Život i rad Inácija Ćorġi (Đurđevića), *Djela Inácija Ćorġi (Ignata Đurđevića)*, Књ. 2, Zagreb: JAZU, XXIII – CXXXIX.
- Савић 1918:** М. Савић, *Из старог Дубровника*, Нови Сад (Ујвидек): Књи-жарница Светозара Ф. Огњановића.
- Савић 1922:** М. Савић, Младост Ђива Бунџића. Из дубровачке прошлости, *Јединство – орган демократске странке*, Нови Сад, IV/970, 20. септембра, 2; 971, 20. септембра, 1–2; 972, 21. септембра, 1–3.
- Савић 1925:** М. Савић, Старост дон-Иња Ђорђића. Из дубровачке прошлости, *Застава – орган Радикалне странке*, Нови Сад, LVI /241, 21. октобра, 3; 242, 22. октобра, 3; 243, 23. октобра, 3; 244, 24. октобра, 3; 245, 25. октобра, 3; 246, 27. октобра, 3.
- Савић 1927:** М. Савић, Госпари Кабоге. Глума из дубровачке прошлости (г. 1763.) у четири чина. Трећи чин, Нови Сад: ЛМС, год. CI, књ. 313, св. 1/3, јул–септ, 154–165.
- Савковић 2021:** Н. Савковић, Савић Милан, *Енциклопедија Српског народног позоришта*, Том III (По–Ш), Нови Сад, 179–180.

Jana S. Petrović

WRITERS OF OLD DUBROVNIK AND RAGUSAN LITERATURE IN THE FEUILLETONS OF MILAN SAVIĆ

Summary

This paper deals with Milan Savić's short stories *The Youth of Đivo Bunić* (1922) and *The Old Age of Don Injo Đorđić* (1925) (published in the newspapers *Jedinstvo* and *Zastava*), in which he wrote on topics related to old Dubrovnik. The focus is on the way in which the direct intertextual connections and allusions to literary works of the two ragusan writers to whom the titles refer, influenced the depiction of the main characters. The paper also sheds a light on the cultural history in these stories, pointing out the seemingly factual details that are actually products of the writer's imagination and revealing the sources that could have inspired him.

Keywords: Milan Savić, Dživo Bunić, Ignjat Đurđević, *Jedinstvo*, *Zastava*, Dubrovnik, Dubrovnik literature, feuilleton.